

СТИЛ

В своето практическо функциониране зурнаджийският стил се проявява като езикова структура, която непрекъснато варира и се обновява, но запазва инварианта на традицията. Определящи зурнаджийския стил са съхранени от традицията механизми за отношения и взаимодействия между различни същностни елементи на музикалностроителния материал – мелодика, полифонични конструкции, метроритмика, фактура, темпо, динамика, както и някои закономерности, свързани с принципите, съразмерността и пропорциите в изграждането на архитектурните форми. Разкриването на практическите закономерности, които пораждат посочените взаимодействия, е сложна задача, защото ключът към нейното решение е свързан с особено важния въпрос за природата на музикалното съзнание на отделния свирач. В своето емпирично съществуване устно усвояваната, транслирана и възпроизвеждана зурнаджийска музика се поражда в резултат на практическата музикална дейност на конкретни музиканти. Трудно е да се разбере по какви причини двама музиканти (или дори един и същ музикант в повече от едно свое изпълнение) реализират различни музикални конкретизации на еднаква, емблематична за локалната традиция музика (да речем *Малешевско хоро*). Вероятно по асоциативен път се разбудят психически механизми, които насочват зурнаджиите да подбират, комбинират и развиват определени конструктивни елементи (формули, стереотипи, ядра) от наличния “устен интонационен речник” [Асафиев, 1984:274].

Характерният за региона зурнаджийски инструментален стил се обуславя както от исторически утвърдени музикалномисловни форми, които се проявяват в многообразни музикални фактури, така и от еволюцията в музикалното мислене на зурнаджиите, породена от инвазията на съвременната музика, експонирана чрез електронни медии (телевизия, радио, касети, компактдискове).

Въпреки че музикалният стил като цяло е трудно достъпен за външно наблюдение (защото зад понятието музикален стил се крие колкото неясна абстракция [Blum, 1992], толкова и исизчерпаем набор от конкретни реалности), има няколко възможни подходи за изучаване на зурнаджийския музикален стил. С най-големи потенциални шансове за успех е този, при който изследователят се научава да свири на зурна и наблюдава стила от вътрешно-външна перспектива. Ако се избере пътят на аналитично слушане и наблюдение на записана, ненотирана зурнаджийска музика, могат да се направят обобщения за употребата на такива елементи на музикалния език, които се чуват и без нотирание – фактурен стил, някои ритмични модели, темпо, динамика, тембър. Подходът, при който се правят транскрипции и се анализира записана зурнаджийска музика, дава информация за това, което се случва в процеса на музикално формообразуване. В работата си на терен сме използвали и друг подход – в разговори да се провокират музикантите да вербализират и да коментират своя индивидуален и локален музикален стил. Вероятно оптимален резултат би се постигнал чрез съчетано ползване на изброените подходи.

Търсенето на отличителните особености на зурнаджийския стил в Югозападна България може да започне с открояване на такива характерни негови черти, които са констатирани за зурнаджийската музика на Балканите. Този стил се свързва с типична инструментална формация от две (три) зурни и един (два) тъпан, като при всички случаи зурната звучи в комбинация с голям тъпан [Picken, 1975:497, 501; Hoerburger,